

סיכום שיעור

- **פרקים שנלמדו:** בראשית פרק י"ב (פרשת לך לך) כפרק מרכזי, עם השוואה לבראשית פרק כ' (אברהם ואבימלך בגרר)
- **מבנה הקורס:** השיעור הוא שיעור פתיחה לקורס בגרות בתנ"ך (70%). הסילבוס כולל ספר בראשית (עיקר הלימוד), חלק מספר שמות, וחוקים. ה-30% כולל בריאת העולם, אדם וחווה, קין והבל, המבול, רות, אשת חיל, ושיר השירים
- **ספר בראשית הוא ספר של משפחות:** המורה מציגה את שלוש המשפחות המרכזיות - אברהם ושרה (עם ישמעאל), יצחק ורבקה (עשו ויעקב), ויעקב עם לאה ורחל (12 בנים ובת אחת - דינה)
- **פרק י"ב פסוקים א'-ג' - הציווי האלוהי:** אלוהים פונה לאברם ודורש ממנו לעזוב את ארצו, מולדתו ובית אביו וללכת "אל הארץ אשר אראך". הכפילות "לך לך" מעוררת שאלה - רש"י מפרש: "לך בשבילך, למענך, ישתלם לך"
- **הדרגתיות כאמצעי ספרותי:** הסדר "ארצך, מולדתך, בית אביר" הוא מהקל אל הכבד - הארץ הכי קל לעזוב, בית האב הכי קשה. זהו אמצעי אומנותי מרכזי לזהות במבחן
- **הבטחות אלוהים לאברם (פסוקים ב'-ג'):** עם גדול, ברכה, הגדלת שם, הגנה ("מברכיך אברך ומקללך אאור"), וברכה לכל משפחות האדמה. השורש ב.ר.כ חוזר - זוהי **מילה מנחה**
- **המילה "אאור" כמילה נרדפת ל"אקלל"** - חשוב להבחין בין שתי המילים בפסוק ג'
- **תגובת אברם (פסוק ד'): ציות מוחלט** - "וילך אברם כאשר דיבר אליו ה'". אברם בן 75, לא שואל לאן ולא למה, מעיד על אמונה חזקה
- **"הנפש אשר עשו בחרן" (פסוק ה'): הביטוי "לעשות נפשות"** = לשכנע אנשים ללכת בדרכך, להאמין באמונה מונותאיסטית. אברהם ושרי היו קריזמטיים וסחפו אנשים אחריהם
- **"והכנעני אז בארץ" (פסוק ו'): הארץ לא של אברם, היא של הכנענים.** המילה "אז" רומזת שבזמן כתיבת הטקסט כבר לא היו כנענים בארץ
- **הבטחת הארץ (פסוק ז'): "לזרעך אתן את הארץ הזאת"** - הבטחת ארץ ראשונה. אברם בונה מזבח כדי להודות לאלוהים
- **אברם מתהלך בארץ (פסוקים ו'-ט'): מגיע לשכם, אלון מורה, בית אל, העי, ועד הנגב.** בכל מקום בונה מזבח וקורא בשם ה' - מסמן טריטוריה בדרך חכמה, בלי להילחם. זו **אסטרטגיה של כיבוש רוחני**
- **תכונות אברם שעולות מהפרק:** מאמין, קריזמטי, מוציא לפועל, חכם, מנהיג
- **ירידת אברם למצרים (פסוקים י'-כ'): רעב בארץ גורם לאברם לרדת למצרים.** כפל "רעב" בפסוק - המספר המקראי מתנצל בשם אברם. אברם דורש משרי להתחזות לאחותו: (1) כדי שייטב לו כלכלית (2) כדי שלא יהרגוהו. שרי נלקחת לפרעה, אלוהים מכה את פרעה בנגעים, פרעה מגרש את אברם - **ואברם לא מגיב, שותק**
- **השוואה לפרק כ' (אברהם ואבימלך):** דמיון - אברהם עוזב מקומו, מציג את שרה כאחותו, אלוהים מתערב, שרה מוחזרת, אברהם מקבל רכוש. שוני - בפרק כ' אברהם מדבר ומתגונן, טוען שהיא באמת חצי-אחותו ("בת אבי אך לא בת אמי"), מה שמרכז את הרושם השלילי

מילה: אראך

תרגום: אראה לך (כ"ף סופית עם דגש = ק')

פרק ופסוק: בראשית י"ב, א'

הקשר:

"אל הארץ אשר אראך" - אלוהים אומר לאברם ללכת למקום שהוא יראה לו

מילה:

לך לך

תרגום: לך בשבילך, למענך (לפי רש"י)

פרק ופסוק: בראשית י"ב, א'

הקשר:

ציווי אלוהים לאברם, הכפילות מעוררת שאלה פרשנית

מילה:

גוי

תרגום: עם (לא "נוכרי" כמו בעברית המודרנית)

פרק ופסוק: בראשית י"ב, ב'

הקשר:

"אעשך לגוי גדול" - אלוהים מבטיח לאברם שממנו ייווצר עם גדול

מילה:

ואגדלה שמך

תרגום: אפרסם אותך, כולם יכירו אותך

פרק ופסוק: בראשית י"ב, ב'

הקשר:

הבטחת אלוהים לאברם כחלק מהברכות

מילה:

מברכך

תרגום: מי שיברך אותך

פרק ופסוק: בראשית י"ב, ג'

הקשר:

"ואברכה מברכך" - אלוהים מבטיח הגנה לאברם

מילה:

אאור

תרגום: אקלל (מילה נרדפת לקללה)

פרק ופסוק: בראשית י"ב, ג'

הקשר:

"ומקללך אאור" - מי שיקלל את אברם, אלוהים יקלל אותו

מילה:

נברכו

תרגום: יתברכו, יפרחו בזכותך

פרק ופסוק: בראשית י"ב, ג'

הקשר:

"ונברכו בך כל משפחות האדמה"

מילה:

הנפש אשר עשו

תרגום: האנשים שהצליחו לשכנע ללכת בדרכם (לעשות נפשות = להפיץ אמונה)

פרק ופסוק: בראשית י"ב, ה'

הקשר:

אברם ושרי לקחו איתם מחרן אנשים שהאמינו באמונה המונותאיסטית

מילה:

ויבן (ויבן)

תרגום: בנה (טיפ: להוסיף ה' בסוף הפועל כדי לזהות שורש - "ויבנה")

פרק ופסוק: בראשית י"ב, ז'

הקשר:

"ויבן שם מזבח לה" - אברם בונה מזבחות בכל מקום שהוא מגיע

מילה:

מזבח

תרגום: מקום להקרבת קורבנות, דרך להודות לאלוהים

פרק ופסוק: בראשית י"ב, ז'-ח'

הקשר:

אברם בונה מזבחות כדי לסמן נוכחות רחנית בארץ

מילה:

ויעתק

תרגום: עבר, התקדם למקום אחר

פרק ופסוק: בראשית י"ב, ח'

הקשר:

"ויעתק משם ההרה" - אברם ממשיך את מסעו בארץ

מילה:

הלוך ונסוע

תרגום: ממשיך ללכת, מתהלך

פרק ופסוק: בראשית י"ב, ט'

הקשר:

"ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה" - מתאר את המסע המתמשך של אברם בארץ

מילה:

הקריב

תרגום: התקרב

פרק ופסוק: בראשית י"ב, י"א

הקשר:

"כאשר הקריב לבוא מצרימה" - כשהתקרב למצרים

מילה:

יפת מראה

תרגום: יפה במראה, יפהפייה

פרק ופסוק: בראשית י"ב, י"א

הקשר:

אברם מתאר את שרי כיפת מראה

מילה:

ותוקח

תרגום: לקחו אותה (בניין נפעל - לא שאלו אותה)

פרק ופסוק: בראשית י"ב, ט"ו

הקשר:

"ותוקח האישה בית פרעה" - שרי נלקחת בעל כורחה

מילה:

היטיב

תרגום: עשה טוב, נתן דברים טובים

פרק ופסוק: בראשית י"ב, ט"ז

הקשר:

"ולאברם הטיב בעבורה" - אברם קיבל רכוש בתמורה לשרי

מילה:

וינגע

תרגום: הכה במחלות/נגעים

פרק ופסוק: בראשית י"ב, י"ז

הקשר:

"וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים" - אלוהים מתערב ומעניש את פרעה

מילה:

אמרי נא אחותי את

תרגום: תגידי בבקשה שאת אחותי (דרישה/בקשה)

פרק ופסוק: בראשית י"ב, י"ג

הקשר:

אברם מבקש/דורש משרי לשקר

מילה:

למען ייטב לי בעבורך

• **תרגום:** כדי שיהיה לי טוב בגללך (טובה כלכלית)

• **פרק ופסוק:** בראשית י"ב, י"ג

הקשר:

הסיבה הראשונה שאברם נותן - רווח כלכלי

מילה:

וחיתה נפשי בגללך

• **תרגום:** ואחיה בזכותך (הצלת חיים)

• **פרק ופסוק:** בראשית י"ב, י"ג

הקשר:

הסיבה השנייה - שלא יהרגוהו

מילה:

בעולת בעל

• **תרגום:** נשואה, שייכת לבעל

• **פרק ופסוק:** בראשית כ', ג'

• **הקשר:** אלוהים אומר לאבימלך בחלום שהאישה נשואה (מפרק כ' - השוואה)

נקודות חשובות למבחן

מושגים ספרותיים לזכור:

⚠ **הדרגתיות:** אמצעי אומנותי מרכזי בתנ"ך. בפרק י"ב: "ארצך, מולדתך, בית אביך" = מהקל אל הכבד. חובה לדעת לזהות ולהסביר

⚠ **מילה מנחה:** מילה ששורשה חוזר מספר פעמים ויש לה משמעות. בפרק י"ב: שורש ב.ר.כ (ברכה) חוזר שוב ושוב

⚠ **כפל/חזרה להדגשה:** כפל המילה "רעב" בפסוק י' - המספר המקראי מדגיש כדי להצדיק את ירידת אברם למצרים

פסוקים מרכזיים לדעת:

⚠ **פסוק א':** "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך" - ציווי אלוהי + הדרגתיות

⚠ **פסוקים ב'-ג':** הבטחות אלוהים - עם גדול, ברכה, שם, הגנה, ברכה לכל המשפחות

⚠ **פסוק ד':** "וילך אברם כאשר דיבר אליו ה'" - ציות מוחלט, ללא שאלות

⚠ **פסוק ז':** "לזרעך אתן את הארץ הזאת" - הבטחת ארץ ראשונה

⚠ **פסוקים ז'-ח':** בניית מזבחות - סימון טריטוריה רוחנית

שאלות אפשריות למבחן:

⚠ **"מדוע נבחר אברהם להיות אבי האומה?"** - יש להוכיח מתוך הפרק: אמונה חזקה (ציות מוחלט), כריזמה (עשיית נפשות), חוכמה (סימון טריטוריה בלי מלחמה), מנהיגות (גרם לאנשים ללכת אחריו)

⚠ **השוואה בין פרק י"ב לפרק כ':** נושא נפוץ בבגרות. לדעת שלושה דמיונות ושלושה הבדלים. פרק כ' יכול להופיע כטקסט לא מוכר להשוואה

⚠ **"על פי פרק י"ב, איך אברם מכיר את הארץ?"** - מסעות ברגל, לציין מקומות ספציפיים (שכם, אלון מורה, בית אל, העי, הנגב)

⚠ **"מה המטרה הנוספת של התהלכות אברם בארץ?"** - סימון שייכות, בניית מזבחות, קריאה בשם ה'. לבסס עם ציטוט מפסוק ז' או ח'

פרשנים:

⚠ **רש"י (רבי שלמה יצחקי):** מפרש "לך לך" כ-"לך בשבילך, למענך, ישתלם לך". מתואר כאחד הפרשנים העתיקים והחשובים ביותר

⚠ **חז"ל:** יצרו רקע ביוגרפי לאברהם (שבא מבית עובדי אלילים) כדי להסביר למה אלוהים בחר בו. חשוב: זה לא כתוב בתנ"ך עצמו - רק בפרק י"א כתוב שהוא בן תרח ושיש לו שלושה אחים

מבנה הפרק - חלוקה לשני חלקים:

⚠ **חלק ראשון (פסוקים א'-ט'):** אברם יוצא לתפארת - ציות, אמונה, הליכה בארץ, בניית מזבחות. דמות חיובית

⚠ **חלק שני (פסוקים י'-כ'):** אברם יורד למצרים, מוכר את אשתו, שותק. דמות בעייתית

⚠ **עיקרון מרכזי:** אין דמות מושלמת בתנ"ך - אפילו לא אלוהים (בורא את העולם בפרק א', משמיד בפרק ו', נשבע שלא ישמיד שוב). זה מה שנותן לתנ"ך את כוחו

טכניקת מבחן - איך לענות:

⚠ תשובות בתנ"ך **קצרות** (לא כמו ספרות), לפעמים אפילו מילה אחת

⚠ כשכתוב "הסבירו" - להסביר בלבד

⚠ כשכתוב "הסבירו ובססו" - להסביר **ולצטט** מהטקסט

⚠ בציטוט: לכתוב בסוגריים את מספר הפסוק, אפשר להשתמש בשלוש נקודות (...) לקצר

⚠ **לא להגזים בציטוטים** - ציטוט אחד מספיק בדרך כלל

בבגרות עשויים להביא פרקים שלא נלמדו להשוואה - צריך מיומנות קריאה עצמאית של תנ"ך